

BOOK REVIEW / NIRXANDINA PIRTÛKAN FOLKLORÊ MA RA ÇEND NUMÛNEY

Malmîsanij, Berdan Matbaacilik, Istanbul, 2000, 320 rîpel.

Murat BAŞARAN*

Article Type: Book Review // Nirxandina Pirtûkan

Received // Hatîn: 18.12.2021

Accepted // Pejirandin: 08.01.2022

Published // Weşandin: 30.04.2022

Pages // Rûpel: 151-156

This work is licensed under the Creative Commons Attribution International License (CC BY 4.0). <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Citation/Atif: Başaran, Murat(2022). Folklorê Ma Ra Çend Numûney, *Kurdiname*, no. 6, p.151-156

Wexto ke kes behsê zazakî bikero bêguman nameyê Malmîsanijî zî mîyanê nê behsî de ravêreno. Ey sey Kovara *Tîrêj*, *Hêvî*, *Armanc* xeylê kovaran de bi zazakî nuştö. Goreyê xeylê melumatan wextanê modernan de nuştöxê zazakî yo verên Malmîsanij o. Serra 1996î ra heta ewro o û tayên embazê ey ser standardkerdişê zazakî xebitênê. Semedo ke nê xebatanê xo biresnê şarî rê 1997 de Kovara Vateyî awan kenê û Kovara Vateyî hema zî weşanê xo domnena. Malmîsanij tena ziwanî ser o ney, tarîx û edebîyatî ser o zî xeylê xebitîyayo û nê waran de zî xeylê eserê zazakî, kurmanckî û tirkî nuştê.

Nê kitabê xo de zî mintiqayanê cîya cîyayan ê ke tede zazayî ciwênê ra xeylê nimûneyê folklorîkî arêdayê. Kitabî de nê beşî estê:

- Deyîrî (Dêrî)
- Vatey(ê) Verînan
- Mertalî
- Du'ayî
- Estanekî (istanikî)
- Meseley(î) û Fiqrey(î)
- Hîkayey(ê) Heskerdişî
- Qisey(ê) Diletî
- Namey(î)

Nê beşan de her mintiqa ra xeylê nimûneyî estê. Wendox eşkeno her sernameyî de goreyê mintiqayan varyantan ra xeberdar bo û goreyê mintiqayan cigêrayîşan bikero. Ma na xebata xo de semedo ke karê cigêrayoxan asan bo malzemeyanê folklorîkan goreyê mintiqayan abirnenê û bi nê şekilî kitabî zî danê naskerdene. Peynîya xebate de zî ma do kêmasîyanê kitabî ra behs bikerê.

* Wendekarê Diktora yê Kurdolojî, Wezaretê Perwerdeyî de Mamosta, muradbasaran@gmail.com, Orcid: 0000-0003-4859-7443

Tablo 1 Hûmara Deyîran Goreyê Mintiqayan

Mintîqa	Hûmare
Aldûş (Gerger)	1
Çêrmûge (Çermik)	10
Gêl (Egil)	7
Licê (Lice)	8
Pali (Palu)	7
Pîran (Dicle)	31
Kome	64

Kategorîzasyonê deyîran sey tabloyê corênî yo. Seke tablo de zî aseno tayê mintiqayan ra qet nimûneyê deyîran çîn ê.

Tablo 2 Hûmara Vateyê Verênan Goreyê Mintiqayan

Mintîqa	Hûmare
Aldûş	-
Çêrmûge	120
Çewlîg	4
Dêrsim	9
Gêl	18
Hênî	7
Licê	2
Maden	2
Motkî/Modan	1
Pali	1
Pîran	390
Sêwregi	34
Kome	588

Taybetîya ke ma seba deyîran behs kerdbî qandê vateyê verênan zî ravêrdî ya. Seke tablo de zî aseno hetê vateyê verênan ra tayê mintiqayan ra nimûneyî zaf tay deyayê.

Tablo 3 Hûmara Mertalan Goreyê Mintiqayan

Mintîqa	Hûmare
Aldûş	-
Çêrmûge	11
Çewlîg	-
Dêrsim	2
Gêl	11
Hênî	-
Licê	-
Maden	4
Motkî/Modan	5
Pali	-
Pîran	119
Sêwregi	7
Kome	159

Heman taybetî beşê mertalan de zî vejîyena verê ma. Mintiqaya Pîranî ra xeylê nimûneyî estê la mintiqayê bînan hetê nimûneyan ra zeîf mendê.

Tablo 4 Hûmara Zewtan Goreyê Mintiqayan

Mintiqa	Hûmare
Aldûş	-
Çêrmûge	102
Çewlîg	62
Dêrsim	5
Gêl	32
Hênî	52
Licê	13
Maden	6
Motkî/Modan	-
Pali	16
Pîran	285
Sêwregi	46
Kome	609

Zewtî bê rêzêna alfabetîk rêz biyê. Reyan ma tîya de zî giranîya Pîranî vînenê. Ma do derheqê nê halî de heme fikranê xo peynî de îfade bikerê.

Tablo 5 Hûmara Duayan Goreyê Mintiqayan

Mintiqa	Hûmare
Aldûş	-
Çêrmûge	1
Çewlîg	31
Dêrsim	2
Gêl	2
Hênî	21
Licê	7
Maden	4
Motkî/Modan	-
Pali	6
Pîran	80
Sêwregi	18
Kome	172

Duayê ke nuştoxî mintiqayanê cîyayan ra arê dayê tabloyê corênî de asenê. Çîyo balkêş reyna tayê mintiqayan ra nimûneyî nêdeyayê.

Sernameyanê kitabî ra yew zî “Estanekî (Istanikî)” yo. Nuştoxî mintiqayanê ke tede zazakî qalî bena ra tayê estanekî (sanikî) arê dayê. Semedo ke estanekî goreyê malzemeyanê bînan tayêna birêz ê û kes eşkeno goreyê sernameyanê estanekan înan tesbît bikero, ma do tabloyêno cîya virazê û estanekî yê ke nê kitabî de ravêrdê bi nameyê înan qeyd bikerê.

Tablo 6 Estanikê ke Kitabî de Ca Girewto

Nameyê Estanike	Mintîqa	Rîpel
Pîra Hewtsera	Pîran	201
Heneka Lîy	Gêl	207
Lûwa Tobedari	Gêl	211
Heş	Motkî/Modan	215
Dizd û Qiral	Gêl	217

Beşê estanikan ra dima beşê mesel û fiqrayan dest pakeno. Nê beşî de zî mintiqayanê cîyayan ra nimûneyê mesele û fiqrayan yenê dayene.

Tablo 7 Hûmara Mesele û Fiqrayan Goreyê Mintiqayan

Mintîqa	Hûmare
Aldûş	1
Çêrmûge	12
Çewlîg	-
Dêrsim	-
Gêl	3
Hênî	-
Licê	-
Maden	-
Motkî/Modan	-
Pali	-
Pîran	-
Sêwregi	-
Bêçime (Çimeyê mesel û fiqra nêdeyayo)	9
Kome	25

Nê beşî ra dima beşê “Hîkayeyê Heskerdişî” yeno û tîya de zî di hîkayeyê heskerdişî neqil benê. Nameyê hîkayeyan, mintiqaya ci û rîpelê kitabî wina yê:

Tablo 8 Hîkayeyê Heskerdişî

Nameyê Hîkayeyî	Mintîqa	Rîpel
Salo û Keja Paloy	Gêl	267
Sê Ehmed û Xeji	Gêl	280

Nê beşî ra dima “Qisey Diletî” (Reduplications) kitab de ca gênê. Tewir-tewir mintiqayan ra nimûneyê qiseyanê diletan yenê dayene.

Tablo 9 Hûmara Qiseyanê Diletan Goreyê Mintiqayan

Mintîqa	Hûmare
Aldûş	-
Çêrmûge	6
Çewlîg	-
Dêrsim	22
Gêl	59
Hênî	-
Licê	2
Maden	-
Motkî/Modan	-
Pali	2
Pîran	292
Sêwregi	17
Kome	400

Peynîya kitabî de sey beşê “Namey” beşek esto û nuştoxî nê beşî de îzahatê nameyanê tayê dewan, qezayan û şaristanan kerdo. Nê beşî de nameyê 43 cayan ravêreno û hem îzeheto cografîk hem zî nameyê nê cayan bi tirkî yeno dîyarkerdene.

Peynî (Encam)

Kitab bi şeklêko pêroyî folklorê zazayan ra xeylê nimûneyanê erjîyayeyan ano verê ma. Hetê tewiranê folklorîkan ra problemêka zaf gird çîn a. Labelê sey çina (kinc), werd, sey nîşan, hene, veyve, eza (şîn-tazîye) xususîyetan zî bibîyayê do başêr bîyayê.

Seke kitab de zî aseno çapa yewine serra 1991î de vejîyaya, ê serran de viraştîşê xebatanê kurdkî xeylê zehmetin bi û kes nêşkayê ke mintiqayan yew-yew bigeyro. Goreyê texmînê ma nê halî tesîrê nimûneyanê mintiqayan zî kerdo û nuştoxî zafê mintiqayanê ke tede zazayî ciwênê ra nimûneyî nêdayê. No zî sey kêmasîya nê kitabî vejîyeno verê ma.

Xêncê nê kêmasîyan goreyê wextê nuştîşî kitab zaf biqîmet û erjîyaye yo. Û xeylê xebatan rê zî çimeyî kerda.

FOLKLORÊ MA RA ÇEND NUMÛNEY

Arêkerdox: Malmîsanij

